

dr Teresa Kaczorowska (Ciechanów)

Związki Marii Konopnickiej z Ordynacją Krasieńskich

Maria Konopnicka ceniła twórczość romantyków, w tym trzeciego wieszczka i ordynata podciechanowskiej Opinogóry - **Zygmunta Krasieńskiego (1812-1859)**. Była pod dużym jej wpływem i to ona, najmocniej ze wszystkich poetów po powstaniu styczniowym, związała treść i rolę swojej twórczości ze wskazaniami romantyków¹. Wierna ich intencjom, a zarazem dążeniom współczesnych, miała odwagę podjąć trudne pytania dotyczące narodu: prawa i obowiązku wolności. Podobnie jak romantycy pobudzała umysły i rozpaliała uczucia emocjonalnym żarem, odwagą protestu, dodawała ducha polskiej „ściśniętej niewolą piersi”. Romantyczna stylizacja poezji pomagała Konopnickiej tworzyć metaforykę dążeń wyzwoleniczych, omijać często wrogą cenzurę - szczególnie rosyjską oraz pruską - i skutecznie przemawiać do serc czytelników. Teofil Lenartowicz, przyjaciel i „dobry druh” poetki, „Mistrz od cudnych listów” - jak go nazywała - nakreślił cel jej społecznej i artystycznej misji: „...jesteś w ognjach świętych, idź i świeć”². Urzeczony utworami wieszczki, pisał do niej z Florencji w grudniu 1892 roku: „Zygmunt Krasieński, gdyby wstał z grobu, napisałby Ci list poetyczny”³.

Maria Konopnicka współpracowała z wnukami wielkich romantyków: Władysławem Mickiewiczem z Paryża, ale przede wszystkim z młodszym o 28 lat **hrabią Adamem Krasieńskim (1870-1909)**. Był to z wykształcenia dr praw, poeta, publicysta, mecenasem sztuki i literatury, działacz kultury. Był czwartym i ostatnim ordynatem z linii opinogórskiej magnackiego rodu Krasieńskich. W tym miejscu chciałabym przybliżyć nieco ten stary, notowany już w XIV wieku ród herbu Ślepowron, wywodzący się z Mazowsza, a dokładnie ze wsi Krasne, od której przyjęli nazwisko. Krasieńscy należeli do najbogatszych na ziemiach Rzeczypospolitej, mieli swoje dobra nie tylko na Mazowszu, ale w Małopolsce, na Litwie, na Podolu. Do rodziny Krasieńskich należało wielu wybitnych żołnierzy, senatorów, biskupów, posłów, wojewodów, starostów, czy pisarzy. Najbardziej znanym przedstawicielem rodu jest poeta Zygmunt

¹ Maria Konopnicka jest autorką czterech publikacji o Adamie Mickiewicz: *Mickiewicz, jego życie i duch*, Warszawa - Petersburg 1899, *O Adamie Mickiewicz*, Warszawa 1899, *Mickiewicz, jego życie i duch*, Kraków 1899, *Z Roku Mickiewiczowskiego*, Warszawa 1900.

² Maria Konopnicka, *Korespondencja*, red. K. Górski, t. I, Wrocław 1973, s. 91.,

³ Maria Konopnicka, *Korespondencja*, op. cit., s. 135.

Krasiński, trzeci wieszcz narodowy, który spoczywa w Opinogórze, nazywanej „mazowieckim Wawelem”.

FOT. 1-6 Herb Ślepowron-ordynaci opinogórscy-Opinogóra

Rodową Ordynację Opinogórską rodziny Krasińskich herbu Ślepowron, z siedzibą w Opinogórze, założył w 1844 r., ojciec Zygmunta, generał Wincenty Krasiński⁴ - ze swoich rozlicznych dóbr, których podstawą była donacja opinogórska Napoleona I z 1811 r. Ordynacja miała uchronić majątek przed dość hulaszczym życiem jego syna poety.

General Wincenty Krasiński był I ordynatem opinogórskim, II ordynatem był Zygmunt Krasiński⁵, trzecim - jego syn Władysław Krasiński⁶, czwartym i ostatnim z linii opinogórskiej - hrabia Adam Krasiński, z którym współpracowała Maria Konopnicka.

Zgodnie ze statutem ordynaci byli także zobowiązani do utrzymania bogatej w zbiory Biblioteki Ordynacji Krasińskich w Warszawie i jej stałego powiększania. Była to jedna z najzasobniejszych bibliotek prywatnych w kraju⁷. [Po śmierci Adama Krasińskiego, od 1909 r., piątym i ostatnim faktycznym ordynatem opinogórskim, którą to ordynację odziedziczył po krewnym, hr. Adamie Krasińskim był **Edward Krasiński**, hr. h. Ślepowron (ur. 28 maja 1870 w Radziejowicach, zm. 8

⁴**Wincenty Jan Krasiński** herbu Ślepowron (ur. 30 stycznia 1782 r. w Boremlu, zm. 24 listopada 1858 r. w Warszawie) – magnat, założyciel i I ordynat opinogórski od 1844, polski generał w czasie wojen napoleońskich, założyciel Biblioteki Ordynacji Krasińskich (1844), w latach 1855–1856 pełnił obowiązki namiestnika w Królestwie Polskim; . Hrabia w Królestwie Prus od 1 kwietnia 1806 r., w I Cesarstwie Francuskim od 13 czerwca 1811 r., w Królestwie Polskim od 1820 r., potwierdzony w Rosji od 17 marca 1837 r. Wikipedia.

⁵**Napoleon Stanisław Adam Feliks Zygmunt Krasiński** herbu Ślepowron (ur. 19 lutego 1812 w Paryżu, zm. 23 lutego 1859 tamże) – polski hrabia^[1], a także poeta, dramaturg i prozaik. Jeden z trójcy wieszczów, największych poetów polskiego romantyzmu. II Ordynat na Opinogórze, mąż Elizy z Branickich. Debiutował w 1828 jako autor przepojonych makabrą opowieści gotyckich. Już wtedy ujawniły się najbardziej charakterystyczne cechy pisarstwa Krasińskiego: jego obsesja cierpienia, zagłady i śmierci^[3], a przy tym wewnętrzny konflikt między życiowym konwenansem, a etosem romantycznej walki narodowowyzwoleńczej

⁶**Władysław Wincenty Krasiński** herbu Ślepowron, (ur. 27 września 1844 w Warszawie, zm. 6 lutego 1873 w Mentonie) – hrabia, prawnik, ekonomista, literat, syn Zygmunta i Elizy z Branickich, III ordynat opinogórski. W czasie powstania styczniowego pracował w Paryżu razem z księciem Władysławem Czartoryskim. Zamiłowany w naukach humanistycznych doprowadził do uporządkowania zbiorów ordynacji, założył Bibliotekę ord. Krasińskich, zapoczątkował w 1868 wydawnictwo Biblioteki ord. Krasińskich, wydając wspólnie z Władysławem Chomętowskim pięć pierwszych tomów.

⁷Zgodnie ze statutem Ordynacji Krasińskich, z dziedziczenia były wyłączone kobiety i w razie wymarcia jego potomków w linii męskiej, ordynacja miała przejść na dalszych krewnych ze strony rodziny Krasińskich, co istotnie nastąpiło w 1909 r. Ordynacja istniała do 1939 r. Zlikwidowana została na mocy ustawy z 13 lipca 1939 r., a rozparcelowana w 1945 r. na mocy ustawy o reformie rolnej. Piątym i ostatnim ordynatem był Edward Krasiński (1870-1940), kuzyn, zamordowany w Dachau (1940).

grudnia 1940 w Dachau) – działacz społeczny, pamiętnikarz, wieloletni zarządca Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w Warszawie, W 1922 roku posiadał majątki ziemskie o powierzchni 15 140 ha. Dziś to Muzeum Romantyzmu.

Fot.7-8.3 Zameczek, Dwór, Pomniki Zygmunta Krasieńskiego i C.K. Norwida w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze

Adam Krasieński publikował – często z Marią Konopnicką - na tych samych, prestiżowych wówczas łamach „Biblioteki Warszawskiej”, otaczając najczulszym pietyzmem pamięć swego wielkiego dziada⁸. Musiał też cenić twórczość oraz działalność społeczną „Mickiewicza w spódnicy” (tak nazwał poetkę Aleksander Świętochowski), bo kiedy w **czerwcu 1901 r. został wydawcą i redaktorem tego literacko-naukowego miesięcznika**, niemal od razu wystosował do poetki zaproszenie do współpracy.

FOT.9. Miesięcznik „Biblioteka Warszawska”

Odpowiedziała mu pozytywnie, z Zurychu, 24 września 1901 r.:

Łaskawy Panie,

Chciałabym ja bardzo być taką siłą i mieć taką siłę, o jakiej Pan w pięknym swoim liście mówi. Chciałabym dlatego, że naszej narodowej myśli służebników silnych potrzeba.

Gdy wspomnę czym u nas – za wielkich dni Dziada Twego, Panie, i za rówieśnych mu w nieśmiertelności – było słowo i jak duchami władało, i jaką miało potęgę, a pomyślę czym jest dziś, utraciwszy prawie że do szczętu „moc ruszania światem”, wtedy dopiero spostrzegłam, że u nas – ni hufca ni wodza. Rozproszyliśmy się, zubożeli, zmaleli duchem. I to jest nasza wielka klęska.

*Niech więc będzie pozdrowiony każdy, kto z czystym sercem na wyłomie staje, sztandar dźwiga i hufce gromadzi [...]*⁹

⁸ „Biblioteka Warszawska” to miesięcznik literacko-naukowy poświęcony „naukom, sztukom i przemysłowi”, ukazujący się w Warszawie w latach 1841-1914. Przez cały czas swego istnienia utrzymywał wysoki poziom i poczytność. Redaktorami jego byli, m.in. Antoni Szabrański (1841-1842), Kazimierz Władysław Wójcicki (1843-1844 i 1850-1879), Józef Kazimierz Plebański (1880-1890), Józef Weysenhoff (1891-1896), książę Michał Piotr Radziwiłł (1896-1900), **Adam hr. Krasieński (1901-1909)**. Początkowo pismo liberalne, później w czasach pozytywizmu „Biblioteka” reprezentowała kierunek bardziej konserwatywny. Do współpracowników czasopisma należeli m.in. Aleksander Brückner, Piotr Chmielowski, Tadeusz Korzon, Edmund Chojecki i Henryk Struwe. Szczególnie ważną rolę w krzewieniu oświaty „Biblioteka” odegrała za czasów Wójcickiego, gdy wiele instytucji naukowych uległo likwidacji na rozkaz władz carskich. Do roku 1876 stanowiła jedyny periodyk naukowy.

⁹Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. III, s. 87-88.

– pisała poetka, zapewniając o chęci współpracy i że pacierzem jej jest *Psalm dobrej woli* (z *Psalmów Przyszłości*) Zygmunta Krasińskiego.

Jeden ze swoich poetyckich utworów Maria Konopnicka zadedykowała nawet trzeciemu wieszczowi, być może po odwiedzeniu grobu romantyka w Opinogórze. Jej ostatni prawnuke, Jan Bielecki (1935-2012), z którym współpracowałam był pewnie, że poetka tam bywała przy okazji odwiedzin syna w Ciechanowie¹⁰ :

W rocznicę śmierci Zygmunta Krasińskiego

*Modliły się dziś echowe kolumny
Łkaniem swych pieśni i ech swoim płaczem
Do archaniola co stoi u trumny
Tego, który tu w życiu był tułaczem
I odszedł, gdzie go wiodła smętna gwiazda,
Domostwa szukać i wiecznego gniazda.*

*A usta, które tam w ciszy pały,
Jak pała ogień stłumiony popiołem,
Rzekły: „Dopókiż, Archaniele biały,
W grobowcach mieszkać będziesz bladym czołem,
Jako umarły księżyc świecąc ziemi,
Cichy, nakryty skrzydłyprzebitemi?*

*Oto już harfy, które cię płakały,
Zmilkły jak orły uśpione na chmurach,
I wytracone są z kołczanów strzały,
Które duch ciskał, na złotych się piórach
Pieśni unosząc; z serc sypie się próchno...
Maluczko jeszcze, a wichry nas zdmuchną...*

*Oto już słowik, co wołał: <<Cezara!>>
W gotyckich sklepień obląkał się ciemnie...
Oto Przedświtu budząca się mara*

¹⁰ Maria Konopnicka, *Utwory poetyckie*, t. I, Wybór i opracowanie Michał Zięba, LSW, Warszawa 1988, s. 143-144.

*Jutrzenki złote rozpala daremnie...
Oto Irydion sny przespał złowieszcze,
A ty nie wznosisz skrzydeł – ty śpiesz jeszcze?*

*O zmiłuj ty się i nie daj żałować
Tym, co umarłej oddali swe życie;
Nie daj im ducha zwątpieniem zepsować,
Ale im ukaz tę zorzę w błękicie,
Co ma po wiekach zajaśnieć nadzieją.
O, zmiłuj ty się, bo serca nam mdleją!”*

*Lecz wkoło była cisza. Żadne usta
Płonącym owym nie dały odzewu,
A wielka nawa, ostygła i pusta,
Podobna była umarłemu drzewu,
Na którym umilkł śpiew i ptasie szmery,
A śmierć zeń ciosa cicho deski cztery...*

Już we wrześniu i październiku 1901 r. „na łamach „Biblioteki Warszawskiej”, ukazały się duże fragmenty poematu Marii Konopnickiej *Pan Balcer w Brazylii*¹¹. Dalsze jego części drukowano w tym piśmie także w lutym 1906 roku¹² oraz w latach 1908¹³ i 1909¹⁴.

Poza publikacją utworów poetki, miesięcznik ten **przyczynił się także do przygotowania 25-lecia pracy twórczej Marii Konopnickiej**. Już w marcu 1902 donosił o nadchodzącym jubileuszu „poetki pokolenia”, która „jest dumą literatury” i należy pomyśleć o należnym jej hołdzie. Przypomniano jej drogę literacką, motywując, że „jeśli który z poetów doby współczesnej zasłużył na

¹¹ Maria Konopnicka, *Pan Balcer w Brazylii*, „Biblioteka Warszawska”, 1901, t. III, Zesz. 3, s. 547-555; t. IV – Zesz. 1, s. 107-127.

¹² Maria Konopnicka, *Pan Balcer w Brazylii*, „Biblioteka Warszawska”, 1906, t. I, Zesz. 2, s. 319-327.

¹³ Maria Konopnicka, *Pan Balcer w Brazylii*, „Biblioteka Warszawska”, 1908: t. I, s. 225-244, t. II, s. 441-456; t. III, s. 223-287, t. IV, s. 235-250 i s. 441-453.

¹⁴ Maria Konopnicka, *Pan Balcer w Brazylii*, „Biblioteka Warszawska”, 1909, t. I, s. 421-438, t. II, s. 441-453.

wieniec laurowy to wieniec ten spocząć na skroniach Konopnickiej”¹⁵. Temat kontynuowano w *Kronice* w kolejnych numerach pisma.

W czerwcu 1902 r. opublikowano w „Biblioteki Warszawskiej” znany tekst Henryka Sienkiewicza o Marii Konopnickiej¹⁶. Egzemplarz pisma z tym artykułem – wytłoczonym złotymi literami - zachował się w Muzeum poetki w Żarnowcu. Na wklejce posiada nawet własnoręczną dedykację redaktora ze słowami: „Marii Konopnickiej z uczuciem głębokiego szacunku i czci redaktor „Biblioteki Warszawskiej” Adam Krasieński, Warszawa, d. 5 czerwca 1902”¹⁷. Ten sam numer „Biblioteki Warszawskiej” zawiera także pierwszą część obszernego eseju na temat jej twórczości, autorstwa Henryka Gallego pt. *Twórczość poetycka Maryi Konopnickiej w ciągu dwudziestu pięciu lat*. Był on kontynuowany w lipcowym numerze i został dokończony w sierpniu - skupiając się już bardziej na ocenie nowel Konopnickiej¹⁸. Analiza twórczości Konopnickiej dokonana przez Gallego była bardzo pozytywna i zachęcała do wydania dzieła zbiorowego z okazji 25-lecia pracy twórczej poetki.

Z kolei o jej jubileuszu w Krakowie (18-19 października 1902) miesięcznik informował w listopadzie 1902 roku, podając w *Kronice*, że „zgotowały go wszystkie warstwy i stany”, a „zewsąd biegły życzenia, wyrazy czci i hołdu, wszędzie miano na ustach i w myśli imię poetki”. W programie obchodów znalazły się dwie sztuki w teatrze miejskim na kanwie jej twórczości, nabożeństwo w kościele Mariackim, uroczystość w sali „Sokoła”, przemówienia władz, naukowców, pisarzy, w tym Kazimierza Tetmajera¹⁹.

Redaktor naczelny i wydawca „Biblioteki Warszawskiej” **hrabia Adam Krasieński działał aktywnie również w Warszawskim Komitecie Jubileuszowym**. Powstał on w Warszawie, w maju 1902 r., aby uczcić 25-lecie pracy literackiej Marii Konopnickiej. Poza hrabią należeli do niego Henryk Sienkiewicz, Władysław Bogusławski, Józef Wolff, Ignacy Chrzanowski,

¹⁵*Kronika miesięczna*, „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. I, Zesz. 3, s. 602-604.

¹⁶ Henryk Sienkiewicz, *Maria Konopnicka*, „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. II, Zesz. 3, s. 421-428.

¹⁷ Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. IV, s. 346.

¹⁸ Henryk Galle, *Twórczość poetycka Maryi Konopnickiej w ciągu dwudziestu pięciu lat*, „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. II, Zesz. 3, s. 516-550; Henryk Galle, *Twórczość poetycka Maryi Konopnickiej w ciągu dwudziestu pięciu lat (ciąg dalszy)*, „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. III, Zesz. 1, s. 104-131.

¹⁹ „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. IV, Zesz. 2, s. 395-397.

Stanisław Libicki, Leopold Meyet, Henryk Radziszewski i Ignacy Baliński. Komitet Jubileuszowy w Warszawie współpracował z Elizą Orzeszkową oraz Komitetem Galicyjskim. Zainicjowano zbieranie składek na zakup małej posiadłości dla poetki, z którą się w tej sprawie konsultowano. Akcja doprowadziła do podarowania Marii Konopnickiej w 1903 r. dworku w Żarnowcu na Podkarpaciu. Główną inicjatorką daru była dozgonna przyjaciółka poetki, współpracująca w tej kwestii z hr. Krasieńskim, Eliza Orzeszkowa. Zaangażowała się ona: „z serca, z serca, z serca, które Cię czci i kocha i pragnie na to święto ściągnąć jak najwięcej promieni od innych serca” – pisała z Grodna, 24 czerwca 1902, do przyjaciółki²⁰.

FOT. 10 Odezwa o składce narodowej

Adam hr. Krasieński - „najgoręcej sprawą zainteresowany” - **zainicjował z kolei wydanie dzieł zbiorowych poetki na tę okoliczność**²¹. To on, wraz z Henrykiem Sienkiewiczem, podpisał szeroko rozsyłaną odezwę na jubileuszowe wydanie utworów Marii Konopnickiej (zebrana suma została przekazana do jej dyspozycji)²². Dzięki temu ukazał się, nakładem Komitetu Jubileuszowego w Krakowie, jednotomowy *Wybór pism* z podtytułem: „Jubileuszowe wydanie ludowe ze słowem wstępnym Juliana Rydla z rysunkami Stanisława Wyspiańskiego i ozdobą tytułową Wincentego Wodzinowskiego”²³. Wydanie to miało tak dużą popularność, że je powtórzono, ale bez zgody autorki, co spowodowało jej protest²⁴. Poza tym w latach 1902-1904 ukazało się sześciotomowe wydanie pism Marii Konopnickiej.

Niedługo po jubileuszu poetki, do którego świetności hrabia Adam Krasieński niezmiernie się przysłużył, zaczęły ukazywać się na łamach „Biblioteki Warszawskiej” kolejne teksty Konopnickiej. Najpierw opublikowano jej obszernie dwuczęściowe studium o Bohdanie Zaleskim²⁵. Późniejsze większe poetki prace w „Bibliotece Warszawskiej” to dwuczęściowa, polemiczna

²⁰ Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. III, s. 259.

²¹ List Elizy Orzeszkowej do Marii Konopnickiej, Grodno, 24 czerwca 1902, w: Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. II, s.109.

²² List Elizy Orzeszkowej do Marii Konopnickiej, Grodno, 1 czerwca 1902, w: Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. II, s.107.

²³ Maria Konopnicka, *Wybór pism*, Kraków 1902.

²⁴ Maria Konopnicka, *Korespondencja*, t. III, s.187.

²⁵ Maria Konopnicka, *O Bohdanie Zaleskim*, „Biblioteka Warszawska”, 1902, t. IV, Zesz. 2, s. 292-325; „Biblioteka Warszawska”, 1903, t. V, Zesz.32, s. 532-569.

rozprawa o twórczości romantycznego poety Gabriela Sarrazina²⁶ oraz o narodzie polskim²⁷. Poetka drukowała też na jej łamach poezje²⁸. Odnotowywano również nowo wydane Konopnickiej publikacje, ukazywały się recenzje utworów z podróży po Włoszech, Francji²⁹ oraz liryk³⁰. Często też były także duże rozprawy na temat jej twórczości - przykładem złożona z dwóch części praca Stanisława Maykowskiego *O chłopskim etosie Konopnickiej*³¹. Wszystkie zawsze pochlebne.

FOT. 11-12 Młyn i Jan Konopnicki

Zapewne znajomość poetki z Adamem Krasińskim miała wpływ na wydzierżawienie jego hrabiowskiego młyna na rzece Łydyni w Ciechanowie najmłodszemu synowi poetki, Janowi Konopnickiemu. Można tak wnioskować, że stało się to dzięki matce, gdyż poprzednik hrabiego w „Bibliotece Warszawskiej”, redaktor i wydawca pisma w latach 1896-1900, a zarazem właściciel dóbr nieborowskich, książę Michał Piotr Radziwiłł - poprzez protekcję Marii Konopnickiej umożliwił pracę jej synowi Janowi w Radziwiłłowskich młynach w latach 1892-1903. A w 1903 roku Jan Konopnicki przeniósł się wraz z rodziną do Ciechanowa.

W 1905 roku Konopnicka prawdopodobnie pomogła też najmłodszemu synowi Janowi w zakupie majątku Przedwojowo, nieopodal Ciechanowa (z honorarium za wydanie jubileuszowe dzieł). Warto jeszcze raz podkreślić, że do wydania jej utworów z okazji 25-lecia pracy literackiej hr. Adam Krasiński

²⁶ Maria Konopnicka, *O książce i około książki*, „Biblioteka Warszawska”, 1906, t. II, Zesz. 3, s. 417-443; 1906, t. III, Zesz. 1, s. 52-77.

²⁷ Maria Konopnicka, *Nasz Lud*, „Biblioteka Warszawska”, 1907, t. III, Zesz. 2, s. 469-496.

²⁸ Maria Konopnicka, *Z ksiąg Sybilli*, „Biblioteka Warszawska”, 1907, t. II, s. 90-93; Maria Konopnicka, *Z poematu: Wiosenne widoki Bugu*, „Biblioteka Warszawska”, 1908, t. I, s. 14-16.

²⁹ *Maria Konopnicka, Drobiazgi z podróży teki*, Warszawa, nakładem Gebethnera i Wolfa, Kraków, G. Gebethner i Sp., 1903, 12-o, str. 96, „Biblioteka Warszawska”, 1904, t. I, Zesz. 3, s. 596-597.

³⁰ Z.D., *Maria Konopnicka, Głosy ciszy*, Warszawa 1906, nakładem Gebethnera i Wolfa, Str. 150, „Biblioteka Warszawska”, 1906, t. III, Zesz. 3, s. 592-594

³¹ Stanisław Maykowski, *O chłopskim etosie Konopnickiej*, „Biblioteka Warszawska”, 1907, t. III, Zesz. 1, s. 38-73; Stanisław Maykowski, *O chłopskim etosie Konopnickiej*, „Biblioteka Warszawska”, 1907, t. III, Zesz. 2, s. 304-351.

niezmiernie się przysłużył i to jemu można głównie zawdzięczać ciechanowski wątek w biografii poetki i rodziny Konopnickich.

FOT. 13-14 Dwór w Przedwojewie, kiedyś i dziś

Adam Krasiński zmarł młodo, w wieku 39 lat, 17 stycznia 1909 roku. „Biblioteka Warszawska” rozpoczęła nowy, 1910 rok, przypomnieniem na pierwszej kolumnie jego sylwetki, tak oddanej dla polskich spraw, słowami:

Żałobną, nad wyraz bolesną kartą rozpoczynamy nasz zeszyt noworoczny. W sile wieku, w rozkwicie umysłu i serca, odszedł człowiek szlachetny, obywatel największej woli, wierny i gorliwy syn ojczyzny, dusza czysta, ofiarna, już dojrzałością męska, a wciąż jeszcze młodzieńczym palająca ogniem: zgasł przedwcześnie redaktor-wydawca Biblioteki Warszawskiej, Adam ordynat hr. Krasiński³².

Adam ordynat hr. Krasiński został pochowany w Opinogórze. Po jego śmierci Maria Konopnicka opublikowała jeszcze w 1909 roku na łamach „Biblioteki Warszawskiej” swoje studium *O Beniowskim*³³. Półtora roku później zmarła i ona, ale wzmianka o jej śmierci w „Bibliotece Warszawskiej” była już raczej skromna, zamieszczona tylko we *Wspomnieniach Pozgonnych*. Podkreślono w niej jednak, że była nie tylko wielką poetką polską, ale i świata:

Nigdy i nigdzie świetność formy, podniosłość treści, niebosięzny potok poetycki, nigdy zalety te nie były w takim stopniu udziałem żadnej kobiety, prócz Maryi Konopnickiej

- napisano w „Bibliotece Warszawskiej”, przypominając jej twórczy życiorys³⁴.

Syn poetki Jan Konopnicki, młynarz z zawodu, ziemianin, „najzacniejszy Jan”, po którym Maria doczekała się jedynych wnuków, które odwiedzała w Ciechanowie i Przedwojewie, związał się z Ziemią Ciechanowską do 1921 r. i przyczynił się do rozwoju całego powiatu ciechanowskiego. Był hojnym

³²Adam hr. Krasiński, „Biblioteka Warszawska”, 1909, t. I, s. 1-6.

³³Maria Konopnicka, *O Beniowskim*, „Biblioteka Warszawska”, 1909, t. IV, s. 409-430.

³⁴*Wspomnienia pozgonne*, Ś.p. Maria Konopnicka, „Biblioteka Warszawska”, 1910, t. IV, s. 402- 405.

mecenasem kultury, niezwykłym działaczem gospodarczym i społecznym, wykładowcą szkół w Gołotczyźnie i Sokołówku, kierował Towarzystwem Drobego Kredytu w Ciechanowie, ratując wielu Polaków przed lichwą i bankrutem. Zapisał też piękną kartę podczas I wojny światowej. Dzięki hrabiemu Adamowi Krasieńskiemu region płn. Mazowsza zyskał prawego obywatela, który niósł długo pamięć o swojej matce. Do dziś imię Marii Konopnickiej na Ziemi Ciechanowskiej jest cenione, poetka ma swój park, ulicę, ośrodek kultury, dwa pomniki, kilka szkół w okolicy nosi jej imię, jest patronką kultury (w 1907 roku przyczyniła się do powstania w Ciechanowie Domu Ludowego, na którego otwarcie napisała wiersz).

(Odczyt wygłoszony przez dr Teresę Kaczorowską na międzynarodowej **konferencji naukowej „Maria Konopnicka - życie, dzieło i duch”** w Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu, pod patronatem wicepremiera Polski, ministra kultury prof. Piotra Glińskiego (21-22 października 2022), zorganizowanej z okazji 180.urodzin poetki)